

Magyarország felszín alatti vizei a nemzetközi jog újabb megközelítésében – Kincs, ami nincs?*

Raisz Anikó*

A felszín alatti vizek a nemzetközi jog legújabb szabályozási tárgyai közé tartoznak, így a vonatkozó normarendszer még számos szempontból hiányos. Ám még mielőtt megpróbálhatnánk kezelni a felszín alatti vizekkel kapcsolatos gyakorlati nemzetközi jogi problémákat, mint például a határon átnyúló víztetek esetén az átszivattyúzást vagy a szennyezést, máris megjelentek azok az elméletek, amelyek szerint a felszín alatti vizeknek legalábbis egy részére nem terjed ki az állami szuverenitás, hanem az érintett államoknak azokat – az emberiség közös öröksége elv alapján – az egész emberiség javára kell felhasználniuk, illetve engedniük felhasználni. E még meglehetősen új és kidolgozatlan elméletek tükrében célszerű egy pillantást vetni Magyarország felszín alatti vizeinek helyzetére és az azokra vonatkozó nemzetközi szabályozásra.

Hazánk ugyanis jelentős felszín alatti vízkészletekkel rendelkezik, bár nyilvánvalóan – méreteiből adódóan – meg sem közelítheti a legnagyobb készletek méreteit, melyek Brazília, Oroszország és Kanada¹ alatt helyezkednek el. Mindazonáltal történelmi adottságainknak megfelelően e vízkészletek jelentős részén szomszédos államokkal osztozunk; e tény pedig mind a vizek kinyerése, mind szennyezése kapcsán rendkívüli jelentőséggel bír.

1. A felszín alatti vizek dogmatikájának egyes kérdéseiről

A felszín alatti vizek a felszín alatt a kőzetek hézagaiban, repedéseiben, üregeiben helyet foglaló vizeket jelentik, többfajta osztályozásuk lehetséges.² A hidrológiai/jogi terminológia azonban nem mutat teljes összhangot, s ez a jövőben még Magyarország szempontjából is rendkívüli jelentőséggel bírhat. A Magyarország által is aláírt nemzetközi szerződésekben használt definíciók kapcsán ugyanezt a problémát fedezhetjük fel. Csak a hazánk szempontjából legfontosabb nemzetközi dokumentumokat áttekintve

---

* Jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 jelű projekt részeként az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg. This research was carried out as part of the TAMOP-4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0001 project with support by the European Union, co-financed by the European Social Fund.

* dr. jur. Raisz Anikó, PhD, DEA, adjunktus, Miskolci Egyetem ÁJK

¹ Kanada ugyanakkor elsősorban inkább a megfagyott (felszíni) vízkészletei miatt áll a legnagyobb vízkészletekkel rendelkező államok listájának élén. Lásd *Managing Water under Uncertainty and Risk*, The United Nations World Water Development Report 4, Vol. 1., UNESCO, 2012 (a továbbiakban: UN World Water Report 2012), 79., 80. p.

² Például elhelyezkedés szerint talajvíz/rétegvíz/karsztvíz, talajvizek/parti szűrű vizek/rétegvizek/hasadékvizek, talajnedvesség/talajvíz/rétegvíz/résvíz; vagy akár eredet alapján: csapadékvíz/juvenilis víz/fosszilis víz.

megállapíthatjuk, hogy a Víz Keretirányelv szerint a felszín alatti víz „mindaz a víz, amely a föld felszíne alatt a telített zónában található, és közvetlen kapcsolatban van a talajjal vagy az altalajjal”, azaz alapvetően a rétegvíz. 1992-ben Helsinkiben³ az UNECE keretében fogadták el a gyakorlatilag a Helsink-i szabályok⁴ alapján létrejött, a határokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról szóló egyezményt, amely definíciója értelmében kiterjed a felszín alatti vizekre, ám néhány kurta megjegyzésen⁵ túl részletes szabályokat nem tartalmaz e tekintetben, ráadásul az ún. fosszilis víztartó rétegeket a definíció (1. cikk) értelmében kizárja a hatálya alól. Hasonlóképpen, az ENSZ 1997-es – még hatályba nem lépett – egyezménye a nemzetközi vízfolyások nem navigációs célú használatáról fogalom-meghatározásában mindössze azt tisztázza, hogy hatálya kiterjed a felszín alatti vizekre is, további rendelkezéseket nem tartalmaz.⁶ Ezen egyezmény ugyanakkor – amint az többek között a Nemzetközi Bíróság Bős-nagymarosi ítélete nyomán egyértelművé vált⁷ – olyan rendelkezéseket foglal magában, amelyeket a nemzetközi közösség szokásjogként ismerhet el a nemzetközi vízjog általános szabályai tekintetében.

Érdemes megemlíteni továbbá a Nemzetközi Jogi Bizottság határon átnyúló víztartó rétegekre vonatkozó, az ENSZ Közgyűlés által az államok számára két- vagy többoldalú viszonyaikban megfontolásra ajánlott⁸ egyezménytervezetét is.⁹ Az ennek 2. cikkében foglalt fogalom-meghatározás szerint a víztartó réteg „vízáteresztő képességgel rendelkező, vizet tartalmazó olyan földtani képződmény, amelyet alulról egy kevésbé áteresztő réteg határol, valamint a képződmény telített zónájában található víz”. A fogalom tehát – például a Víz Keretirányelvvel ellentétben – együtt kezeli a víztartó rétegeket és az azokban található felszín alatti vizeket.

---

³ A Helsink-i Egyezmény Magyarország vonatkozásában 1996. október 6-án lépett hatályba, a 130/2000. (VII. 11.) Korm. rendelet hirdette ki, a Szófia-i Egyezmény 1998. október 22-én lépett hatályba, a 74/2000. (V. 31.) Korm. rendelet hirdette ki; mindkettő ékes példája Magyarországon a nemzetközi szerződések kihirdetése tekintetében fennálló áldatlan állapotoknak. Lásd továbbá KOVÁCS Péter: *Jus gentium ante portas vel intra muros*. In: HAJAS Barnabás – SCHANDA Balázs (szerk.): *Formatori Juris Publici Studia in Honorem Geisae Kilényi Septuagenarii: Ünnepi kötet Kilényi Géza professzor 70. születésnapjára*. Budapest, 2006, Szent István Társulat, 249-258. p. Az 1997-es ENSZ-egyezményt Magyarország 2000. január 26-i hatállyal fogadta el.

⁴ Az ILA (International Law Association, Nemzetközi Jogi Egyesület) 1966-ban alkotta meg a nemzetközi folyók vizeinek használatára vonatkozó Helsink-i szabályokat, e dokumentumot később többször is (pl. Szöul – 1986, Berlin – 2004) kiegészítették.

⁵ A fogalom-meghatározások között, az 1. cikk 1. pontjában mindössze annyit mond, hogy határvíznek minősül a felszín alatti víz is. A 3. cikk k) pontja értelmében pedig a felek „további intézkedéseket” tesznek a felszín alatti vizek szennyezés elleni védelmére.

⁶ Lásd továbbá ECKSTEIN, Gabriel: *A Hydrogeological Perspective of the Status of Ground Water Resources under the UN Watercourse Convention*. *Columbia Journal of Environmental Law*, 2005/3, 525-564. p.; PINCUS, Nora R.: *Groundwater and International Law: The Need for Specific Regulation*. *University of Denver Water Law Review*, 2008/2, 313-336. p.

⁷ Nemzetközi Bíróság (NB), Bős-Nagymaros ügy, Magyarország kontra Szlovákia, 1997. szeptember 25., 85. pont. Lásd továbbá ECKSTEIN, Gabriel: *Application of International Water Law to Transboundary Groundwater Resources, and the Slovak-Hungarian Dispute Over Gabčíkovo-Nagymaros*. *Suffolk Transnational Law Review*, 1995/19, 67. p.

⁸ A/RES/63/124 on the Law of Transboundary Aquifers

⁹ Az első olyan globális dokumentum, amely a határon átnyúló víztartó rétegek fenntartható kezelése tekintetében ajánlásokat, iránymutatásokat fogalmaz meg.

Az említett példák csak illusztrációk annak kifejezésére, hogy nemcsak a nemzetközi megállapodások érdemi tartalmával, azaz a szabályozás e korai stádiumában a felszín alatti vizek védelmének igen alacsony szintjével állunk szemben, hanem már az alapvető terminológiával, azaz adott esetben az egyes szabályok vagy az egész egyezmény hatályával is gondok lehetnek. E problémák kiterjesztő értelmezéssel az esetek egy részében megoldhatók, ám egy konkrét jogvitában ez már nyilvánvalóan nem lesz elegendő, hiszen az esetleges felelősség alóli kibújás során egy állam sem hezitál majd ehhez az eszközhöz folyamodni (azaz a tárgyi hatály hiányára hivatkozni). Egy ilyen kockázatot beépíteni az alakuló nemzetközi rendszerbe jogi, és különösen igazságszolgáltatási szempontból semmiképpen nem szerencsés.¹⁰

Amennyiben röviden vázolni kívánjuk, Magyarország milyen jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik a felszín alatti vizek tekintetében, alapvetően a nemzetközi jog általános szabályai, a nemzetközi környezetjog szabályai és a felszín alatti vizek speciális szabályai nyújtanak majd segítséget. Jelen tanulmány keretei között mindössze ez utóbbiak áttekintésére van lehetőség, utalva az első két szabálycsoport legfontosabb vonatkozó normáira is. Magyarország számára mind a mennyiségi, mind a minőségi kérdések relevánsak; így a szabályozást mindkét szempontból meg kell vizsgálni.¹¹ Ritkán van azonban lehetőség a konkrét normák éles kettéválasztására: a jelen szabályozási szakaszban az előírások többsége olyan általános megfogalmazással rendelkezik, amely ezt a dogmatikailag nemcsak logikus, de célszerű lépést nem engedi meg.

2. A Magyarországra vonatkozó, a felszín alatti vizekkel kapcsolatos szabályozás

A nemzetközi jog általános jogforrási rendszerének logikáját követve mindenekelőtt hazánk vonatkozó nemzetközi szerződéseit kell áttekintenünk, ideértve a multi-, pluri- és bilaterális megállapodásokat is. Kifejezetten a felszín alatti vizek tekintetében hatályos multilaterális egyezményrel nem rendelkezünk, a fent már említett 2008-as nemzetközi jogi bizottsági tervezet – a Közgyűlés reakciójából ítélve – valószínűleg sosem éri el ezt a státuszt.¹² A felszín alatti vizek vonatkozásában így górcső alá kell vennünk azon plurilaterális egyezményeket is, amelyek nem kizárólag a felszín alatti vizekre vonatkoznak, ám azokat is magukban foglalják (lásd a fenti terminológiai elhatárolásokat). E körben az elkövetkezőkben a Helsinki és a Szófia Egyezményekre térünk ki.¹³

---

¹⁰ Bővebben lásd RAISZ Anikó: A felszín alatti vizek határon átnyúló szennyezésére vonatkozó nemzetközi szabályozás, *Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Juridica et Politica*, Tomus XXX/2, 2012, Miskolc University Press, 371-382. p.

¹¹ A magyar helyzet vonatkozásában lásd SZÜCS Péter: Hidrogeológia a Kárpát-medencében – hogyan tovább? *Magyar Tudomány*, 2012/5, 554-565. p.

¹² A tervezet szövege ugyanakkor – ha kritikusan szemléljük – valójában nem is hoz olyan érdemi változást, amely ezt feltétlenül indokoltá tenné, vagy amely a jelenlegi helyzethez képest jelentős előrelépést jelentene. Bővebben lásd RAISZ: A felszín alatti vizek... 379. p.

¹³ Meg kell említeni ugyanakkor, hogy más egyezmények illetve kötőerővel nem rendelkező dokumentumok is hozzátartoznak a teljes képhez, csakúgy, mint a kialakult szokásjogi normák – jelen tanulmány keretei között azonban ezek ismertetésére nem kerülhet sor.

A Helsinki Egyezmény alapján például rendkívül érdekes és konkrét jogvitában nehéz, gyakorlati problémák merülhetnek fel az információvédelem témakörében, amely alapvetően az ipari és kereskedelmi titkok, a szellemi tulajdon, illetve a nemzetbiztonság kapcsán vezethetnek a határon átnyúló együttműködés jelentős korlátozásához. Ugyanakkor a legnagyobb hiányosság – no nem a politikai realitásokat tekintve, hanem objektíve – mégiscsak az, hogy a felelősségről és kártérítési kötelezettségről szóló 7. cikk azt a meglehetősen szerénynek nevezhető fordulatot tartalmazza, miszerint a „Felek támogatják a felelősség és a kártérítési kötelezettség tárgykörébe tartozó szabályok, követelmények és eljárások kidolgozására irányuló megfelelő nemzetközi erőfeszítéseket”. E mai szemmel semmitmondó megfogalmazás természetesen nagy előrelépésnek számított az 1990-es évek elején, de bátran kijelenthetjük: gyakorlati jelentőségben nem sokat tett hozzá a fejlődő nemzetközi joghoz. A Helsinki Egyezmény pozitívumának tekinthető ugyanakkor az I. mellékletben a legjobb elérhető technológia kifejezés tisztázása, illetve a III. mellékletben – ám inkább szimbolikus jelentőséggel – a felszín alatti vízkészletek mint „érzékeny és különlegesen védendő vizek” megjelölése (III. melléklet d) pont).

Annyit megállapíthatunk, hogy a két kardinális kérdésből – mennyiség és minőség – a Helsinki Egyezmény alapvetően ez utóbbival foglalkozik, bár egyes rendelkezések – például az állapotfelmérés – értelmezhetők úgy is, hogy akár a mennyiségi kérdésekre is vonatkozhatnak, különös tekintettel a rendelkezések megengedő megfogalmazására (azaz hogy tényleges, kézzel fogható kötelezettségeket nem keletkeztetnek).

A vitarendezés kapcsán a tárgyalást javasolja, avagy azt, hogy egyéb olyan módot „kell keresni, amely az érintett Felek számára a vitás kérdések rendezésére elfogadható” (22. cikk). A vitában részes felek mindegyikének beleegyezése esetén pedig a Nemzetközi Bíróság vagy választottbírószakbizottság alkalmazását irányozza elő.¹⁴ A nemzetközi vízjog és nemzetközi környezetjog két évtizeddel ezelőtti állapotában e vitarendezési klauzula valójában egyáltalán nem volt rossz megoldás, ám ha kicsit távolabbról nézzük, bizony semmi újat nem tett hozzá a részben közel évszázados múltira visszatekintő nemzetközi vitarendezési szabályokhoz. A Helsinki Egyezmény 22. cikke nélkül, pusztán a nem bírói illetve a bírói vitarendezésre vonatkozó nemzetközi szabályrendszer alapján az államok ugyanerre az eredményre juthattak volna. Ráadásul a Helsinki Egyezmény lényegi szabályainak ismeretében nehéz megvonni azon ügyek körét, ahol valójában érdemi jogvitára kerülhet sor a nemzetközi igazságszolgáltatási fórumok előtt az egyezmény alapján: esetleg a segítségnyújtás elmulasztása vagy a tájékoztatás elmaradása (14-15. cikk) adhat ilyenre okot;¹⁵ ám e körben is igen bizonytalan a felelősségi kérdések

---

¹⁴ Bilaterális egyezményeink kapcsán látni fogjuk majd annak jelentőségét, hogy a két- vagy többoldalú megállapodásokra vonatkozóan hasznos iránymutatást tartalmaz a 9. cikk is; más kérdés, hogy a gyakorlati megvalósulás során – azaz a később kötött ilyen egyezményekben – ezt mennyire vették figyelembe.

¹⁵ Ami Magyarország közelmúltja kapcsán e tekintetben jelentőséggel bírhat, az például a tiszai ciánszennyezés (Románia 1995 óta részese a Helsinki Egyezménynek. További részletekért lásd *The Cyanide Spill at Baia Mare, Romania – Before, During and After*. Forrás (2012.09.19.): <http://archive.rec.org/REC/Publications/CyanideSpill/ENG/Cyanide.pdf>), ahol a tájékoztatási kötelezettségnek a román fél csak késve tett eleget, avagy a vörösiszap-katasztrófa, ahol Magyarországot terhelte ilyen kötelezettség (és ennek eleget is tett; lásd továbbá A jövő nemzedékek országgyűlési biztosának állásfoglalását az Ajkai Timföldgyár területén bekövetkezett

rendezése. A IV. melléklet a választottbíráskodással kapcsolatban igen kidolgozott és hatékony, jól alkalmazható szabályokat tartalmaz (lásd például a döntésre nyitva álló öt hónapos határidőt, a költségre vonatkozó szabályokat, avagy az ideiglenes intézkedések lehetőségét); a kardinális kérdés azonban a vita indulása, azaz hogy egyáltalán beleegyeztek-e az államok a vita választottbírótság elé utalásába.

A Helsinkai Egyezményhez fűzött, az ipari baleseteknek a határon átnyúló vizekre gyakorolt, határon átnyúló hatások által okozott károkért való polgári felelősségről és jóvátételről szóló 2003-as jegyzőkönyv¹⁶ célja nem kevesebb, mint hogy a felelősség és jóvátétel tekintetében átfogó rendszert építsen ki. A jegyzőkönyvet még az Európai Bizottság is megfontolásra ajánlotta 2003-ban az uniós szervek számára, hiszen 24 UNECE (többsége uniós) tagállam aláírta a szerződést. Hogy az uniós szerveken belül e kezdeményezés elakadt, annak nyilvánvaló oka abban rejlik, hogy mindössze egyetlen állam ratifikálta a jegyzőkönyvet (s így az belátható időn belül nem is fog hatályba lépni); ez pedig hazánk volt, még 2004-ben. A nemzetközi szerződési jognak az ún. ünnepélyes formában kötött nemzetközi szerződések aláírásához fűződő joghatásokra vonatkozó szabályaira tekintettel (a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi egyezmény 18. cikke) az államok ratifikáció hiányában sem tehetnek a szerződés tárgyába és céljába ütközőt (amíg nyilvánvalóvá nem válik a szerződésből való kilépésre vonatkozó szándékuk). Ám ez alapján a jegyzőkönyv rendkívül hatékony felelősségi és jóvátételi szabályai mégsem kényszeríthetők ki; ennek megfelelően e tanulmány keretei között is csak fél-utópisztikus álomként említhetjük legfőbb szabályait.¹⁷ Éppen hazai tragédiánk, a vörösiszap-

---

vörösiszap katasztrófa építésiügyi jogi és hatósági háttere vonatkozásában, JNO-619/2010, 2011. április 7.). Ám e példák mindössze szemléltetésképpen állnak itt, hiszen a felszín alatti vizek szennyezése az említett ipari katasztrófák kapcsán másodlagosan következett be határon átnyúló vonatkozásban (azaz a folyóban megjelenő szennyeződés szivároghatott át a felszín alatti vizekbe, különösen a parti szűrési vizekbe).

¹⁶ A jegyzőkönyv egyúttal az UNECE keretében kötött ipari baleset-egyezményt is kiegészíti.

¹⁷ A középpontba az üzemeltető felelősségét helyezi, a szennyező fizet elvnek megfelelően. Ebben a tekintetben kell értékelni a 4. cikk 2.c) pontját, amely az üzemeltetőt kimenti a felelősség alól, amennyiben a kár kizárólag olyan intézkedésnek volt köszönhető, amelyet az adott állam kötelezően írt elő az üzemeltető számára. További könnyebbséget jelent az érintett társaságok számára, hogy a pénzügyi jóvátétel tekintetében felső korlátokat állít fel a jegyzőkönyv. Környezetvédelmi szempontból ez természetesen nem feltétlenül a legszerencsésebb, hiszen az okozott károk (akár csak a kármentesítés is) adott esetben jóval meghaladhatják a rögzített értéket, akár az érintett társaság összvagyonát is, viszont a jegyzőkönyv különböző pénzügyi biztosítékokat ír elő a helyzet kezelésére (például biztosítás kötését, csődhelyzet esetére is, illetve állami vállalatok esetén ún. önbiztosítási nyilatkozatra is lehetőséget nyújt). Ez a megoldás nyilvánvalóan a realitásokat vette (volna) figyelembe, azaz a környezetvédelmi/társadalmi érdekeket a valós helyzethez kívánta igazítani azért, hogy nem helyez kilátásba automatikusan felszámoló eredményező pénzügyi terhet még egy nagyobb katasztrófa esetére sem (11. cikk 1. pont). E megoldás azonban mindössze annyira volt elegendő, hogy két tucat állam aláírja a jegyzőkönyvet; ezután már a hazai/nemzetközi lobbizás győzött, s a ratifikáció (s így a valós kötelezettségvállalás) annak rendje s módja szerint elmaradt (A jegyzőkönyvről bővebben lásd BRUHÁCS János: A 2003. évi kijeji jegyzőkönyv: redivivus vagy innováció. *Jogtudományi Közlemény*, 2005/3, 83-93. p.). A 12. cikk az államok felelősségére tér rá, ám mindössze az államok nemzetközi jog alapján fennálló felelősségére utal (Vö. az államok nemzetközi felelőssége tekintetében összeállított ún. Crawford-tervezet (Nemzetközi Jogi Bizottság, Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, 2001)), amely nemzetközi környezetvédelemmel kapcsolatos ügyekben nem teljesen

katasztrófa világított rá arra, hogy mivel is kerülhet szembe az állam: a teljes kármentesítés összegét nem terhelheti a vállalatra, mert akkor annak csődjével adott esetben több ezer fő munkanélkülit produkál, amelynek eltartása feltétlenül az érintett társadalom gondja lesz. A felelősség érvényesítése azonban nem merülhet ki esetleges biztosítási összegek felhasználásában, hogy aztán minden menjen tovább a régi mederben; a magyar vörösiszap-példán látszik, hogy ez mennyire nehézkes.¹⁸

Szintén nem kizárólag a felszín alatti vizek tekintetében, hanem bizonyos folyókkal kapcsolatos nemzetközi szabályozást tartalmaz a Szófiai Egyezmény,¹⁹ amely a Duna védelmére és fenntartható használatára irányuló együttműködésről szól. Preambulumában utal mind a fent már említett Helsinki Egyezményre, mind a Fekete-tenger szennyezés elleni védelméről szóló, 1992. április 21-i egyezményre. Már a fogalom-meghatározásokból kiderül, hogy – előremutató módon – ún. holisztikus megközelítést alkalmaz, s ez ott érhető a legjobban tetten, hogy a teljes hidrológiai vízgyűjtő területet veszi alapul; igaz, ún. Dunai államnak csak azt tekinti, amelyik az ilyen hidrológiai vízgyűjtőből legalább 2000 km²-nyi területtel rendelkezik. A vízmennyiség szempontjából különösen jelentős az a tény, hogy a Szófiai Egyezmény 3. cikke (2) bekezdésének c) pontja értelmében a vízkivételre is vonatkozik; ez Magyarország felszín alatti vizeinek tekintetében különösen fontos lehet.

Külön említi például a szennyező fizet,²⁰ az elővigyázatosság vagy az elérhető legjobb technika elvét, illetve a felszín alatti vizek mint ivóvízbázisok megóvására teendő intézkedéseket, a szennyezések elleni védekezést. Vitarendezési mechanizmusa hasonlít a Helsinki Egyezményére: a Nemzetközi Bíróság illetve választottbírószám szolgálhat végső fórumként. Az egyezmény nagyban épít a szerződő államok együttműködésére és kétoldalú megállapodásaira, ezt majd magyar vonatkozásban is tetten érhetjük a bilaterális egyezmények kapcsán.

---

zökkenőmentes. E tekintetben érdemes utalni a Nemzetközi Bíróság vonatkozó gyakorlatára, amelyben az elkövetkező évek – tekintettel a négy folyamatban lévő ügyre (NB, Légi gyomirtószer-permetezés, Ecuador kontra Kolumbia, 2008. április 1. (kereset), Antarktisz biánavadászat, Ausztrália kontra Japán, végzés, 2010. július 13., A határonában Nicaragua által kifejtett egyes tevékenységek ügye, Costa Rica kontra Nicaragua, 2010. november 19. (kereset), A San Juan folyó mentén történő útépités ügye, Nicaragua kontra Costa Rica, 2011. december 22. (kereset)) – sorsdöntőek lesznek, annál inkább, mivel a Bős-Nagymaros ügyben a Nemzetközi Bíróság ugyan nem használta ki teljesen a nyitva álló lehetőségeket a nemzetközi környezetvédelmi szabályok alkalmazása tekintetében, ám sokkal előremutatóbb volt, mint az Uruguay-folyó ügyében hozott ítéletben (NB, Bős-Nagymaros ügy, Magyarország kontra Szlovákia, 1997. szeptember 25., illetve Uruguay folyói papírgyár ügye, Argentína kontra Uruguay, 2010. április 20.).

¹⁸ A kapcsolódó uniós biztosítékrendszer kiépítéséről lásd VARGA Judit – VÁSÁRHELYI Gábor: Concept for a European Industrial Disaster Risk Sharing Facility – A lesson learned from the Hungarian red sludge disaster. In: RAISZ Anikó (szerk.): *A nemzetközi környezetjog aktuális kihívásai*. Miskolc, 2012, Miskolci Egyetem, m.a.

¹⁹ Szófia, 1994. június 29.

²⁰ Lásd továbbá CSAK Csilla: Gondolatok a „szennyező fizet” elvének alkalmazási problémáiról. *Miskolci Jogi Szemle*, 2011. különszám, 31-45. p.

3. Magyarország kétoldalú vízügyi megállapodásai

Az elkövetkezőkben Magyarország kétoldalú megállapodásait is célszerű röviden áttekinteni a tekintetben, hogy a felszín alatti vizek vonatkozásában milyen rendelkezéseket tartalmaznak.²¹

A legelső kétoldalú megállapodás a mai Szerbiával (Jugoszláviával) kötött még 1955-ben.²² Az egyezmény a határt képező, a határ által átmetszett vízfolyásokkal és vízrendszerekkel kapcsolatos vízgazdálkodási kérdések tárgyában született. Habár a kor nemzetközi joga környezetvédelmi tekintetben igencsak kezdetleges fejlődési fázisban volt, a vízügyi megállapodások tekintetében a térség államai nemzetközi kitekintésben is élen jártak.²³ Már maga a kérdés nemzetközi szerződésben történő tisztázása is példaértékűnek számított a maga korában – az más kérdés, hogy ma már jóval disztintíváltabb szabályokra is szükség lenne. Az 1. cikk 3. pontja értelmében az egyezmény a „földalatti” vízrendszerekre is vonatkozik, és mind vízminőségi, mind vízmennyiségi kérdésekre kiterjed, külön nevesíti részterületként a talajvizet illetve a vízszennyezés elleni védelmet. A két állam – a 2. cikkben – kötelezettséget vállalt arra, hogy „jó karban” tartják az érintett vízrendszereket, illetve hogy egyetértésben változtatják csak meg a határon átnyúló vízrendszerek vízgazdálkodási viszonyait. A 8. cikkben – korát jócskán meghaladva²⁴ – a szerződés arra is kötelezi a feleket, hogy a vízrendszereket fenyegető veszélyekről egymást a „lehető leggyorsabb módon” értesítsék. A vitarendezés tekintetében azonban a klasszikus nemzetközi jogi eszközökön felül más megoldást nem kínál fel az egyezmény.²⁵

Ausztriával 1956-ban írtunk alá szerződést a határvidék vízgazdálkodási kérdéseiről.²⁶ Már a preambulumból kitűnik, hogy a jugoszláv megállapodáshoz képest jóval szűkebb tárgyi hatállyal rendelkezik – a vízgazdálkodásból „különösképpen a határvidék vizein a vízmunkák tervezését, kivitelezését, ideértve azok fenntartását” érinti; a felszín alatti vizekről pedig nem esik szó. Amennyiben kiterjesztően értelmezzük a szerződést, a felszín alatti vizek akkor is csak – az 1. cikk 1.b) pontja értelmében – a határ melletti hat

---

²¹ A felsoroltakon kívül további egyezmények is tartalmazhatnak a kétoldalú vízügyi kapcsolatokra vonatkozó általános rendelkezéseket, ám ezek lényegi változtatást nem eszközölnek a vízügyi megállapodások kifejtett rendszerében.

²² A Magyar Népköztársaság és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Kormánya között a vízgazdálkodási kérdések tárgyában kötött egyezmény, Belgrád, 1955. augusztus 8.

²³ Lásd KISS, Alexandre – SHELTON, Dinah: *International Environmental Law*. Ardsley, NY, 2004, UNEP, Transnational Publishers, 26. p. Különösen a jugoszláv aktivitás figyelhető meg; az említett szerződésben erre az is utalhat, hogy az ő meghatalmazottjuk nem nagykövet, hanem vízügyi szakember, mérnök volt.

²⁴ Az ilyen tájékoztatási kötelezettség csak jóval később jelentkezett a nemzetközi környezetvédelmi jogban, igaz, annak egyik legelfogadottabb szabályává vált. Lásd KISS – SHELTON 2004, 33. p.

²⁵ Az ún. Vízgazdálkodási illetve Egyeztető Bizottságok sikertelensége esetén a kormányokra hull vissza a vita megoldása. Sem választottbíróságokról, sem a Nemzetközi Bírósrágról nincs szó, utóbbi világosan érthető, ha tekintetbe vesszük, hogy az egyezmény aláírásakor (1955 augusztusa) Magyarország még nem volt az ENSZ tagja.

²⁶ A Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság között a határvidék vízgazdálkodási kérdéseinek szabályozása tárgyában kötött egyezmény, Bécs, 1956. április 9. 1959-ben erősítettük meg, kihirdette az 1959. évi 32. tvr.

km-es sávban relevánsak, illetve például olyan felszín alatti vizeket kitermelő berendezések esetében, amelyek e sávon belül található (1. cikk 2. pont). A felszín alatti vizek kapcsán igazán használható szabályrendszerrel ezen egyezmény tekintetében tehát nem beszélhetünk, annak ellenére, hogy a felek kötelezettségei tekintetében erősen fogalmaz: például a másik fél hozzájárulásához köti a vízügyi viszonyokat hátrányosan befolyásoló intézkedések megtételét (2. cikk (1) bekezdés), illetve a vízhozam tekintetében is konkrét rendelkezést tartalmaz (2. cikk (6) bekezdés). A szennyezések tekintetében mindössze egy „törekvés” szerepel a szennyvíztisztítások vonatkozásában

A szűk tárgyi hatályt valamelyest oldja az az eredménykötelezettséget nem, de legalább eljárási garanciát tartalmazó szakasz, miszerint a határvizeken kívül eső szakaszokra tervezett intézkedéseket a szerződés alapján létrehozott Bizottságban még a vízjogi engedélyezési eljárás lefolytatása előtt megtárgyalják (2. cikk (4) bekezdés). Olyan beruházások tehát, amelyek a szomszéd ország vizeinek állapotára kihatással lehetnek, ezen előzetes egyeztetési kötelezettség alá esnek – s nyilvánvalóan ide tartozik a Kelet-Ausztriába telepített számos környezetszennyező üzem esete is. Az már más kérdés, hogy az előírt hagyományos vitarendezési keretek között ezen eljárási kötelezettség megsértése miatt eljárást nem indít Magyarország, az összes körülmény mérlegelése nyomán – a víz szerepének felértékelődése, s esetleg az állami vízmegőrzési kötelezettségek erősödése²⁷ azonban akár már a közeljövőben is változtathat e helyzetet.

A Csehszlovákiával 1976-ban aláírt vonatkozó megállapodás²⁸ – amelynek egyes szakaszaira egyébként sikertelenül hivatkozott Magyarország a bős-nagymarosi perben²⁹ – külön kitér a felszín alatti vizekre, ám a gyakorlati szempontból kissé nehézkes meghatározás értelmében azoknak az „államhatár által metszett szelvényére” vonatkozik (1. cikk). Ugyanakkor a tárgyi hatály kiemeli a felszín alatti vizek szennyezés elleni védelmét, de a vízgazdálkodási kérdéseket is magában foglalja. Mindennek alapját az ún. „közös megállapított vízviszonyok képezik”, amelyek kedvezőtlen befolyásolása például kölcsönös egyetértés nélkül nem lehetséges a 3. cikk 1.a) pontja értelmében. Kiolvasható a megállapodásból egyrészt a mindenkori természetes vízmennyiség felére vonatkozó jogosultság, másrészt a szennyezések kapcsán kötelezettségként jelenik meg – a kor szellemét egyébiránt mintegy megelőzve – a tájékoztatási kötelezettség, valamint intézkedési kötelezettség a szennyezés okának megszüntetésére és ismétlődésének megakadályozására (3., 11. cikkek). A vitarendezés tekintetében forradalmi szabályokat nem tartalmaz – a magyar-jugoszláv megállapodáshoz hasonlóan a két állam kormányára, s így gyakorlatilag a klasszikus nemzetközi jogi vitarendezési mechanizmusokra bízva az esetlegesen felmerülő viták rendezését.

²⁷ Lásd SZILÁGYI János Ede: *Vízjog*. Miskolc, Miskolci Egyetem, m.a.

²⁸ A Magyar Népköztársaság Kormánya és a Csehszlovák Szocialista Köztársaság Kormánya között a határvizek vízgazdálkodási kérdéseinek szabályozásáról kötött egyezmény, Budapest, 1976. május 31. Kihirdette az 55/1978. (XII.10.) MT rendelet. Ezt 1999-ben kiegészítette egy új megállapodás, amelyet már csak az érintett utóállammal, Szlovákiával kötöttünk meg (a Magyar Köztársaság Kormánya és a Szlovák Köztársaság Kormánya között a környezetvédelem és természetvédelem terén való együttműködésről szóló egyezmény, Pozsony, 1999. február 12. Jóváhagyta a 2093/1999. (V.5.) Korm. határozat.). Ez azonban semmiféle újdonságot nem hozott, csak általános szabályokat rögzített.

²⁹ Lásd SZILÁGYI János Ede: Vizeink védelme a kétoldalú nemzetközi megállapodások tükrében. In: RAISZ 2012, m.a.

Horvátországgal 1994-ben írt alá megállapodást Magyarország.³⁰ Ez már egyértelműen lefedi a releváns határon átnyúló felszín alatti vízrendszereket is. Az egyezmény értelmében az ezeket befolyásoló intézkedéseket „egyértelműen” végzik, ezenfelül a tájékoztatási kötelezettség illetve lehetőség is megjelenik (7., 8. cikkek). A vitarendezés tekintetében azonban már szembeötlő, hogy a felek – ahogy azt a preambulumban is említik – a szerződést más nemzetközi egyezmények rendszerében képzelték el; az esetleges viták rendezésében ugyanis a Helsinki Egyezmény intézményeit (nemzetközi bíróság³¹ vagy választottbírói út) hívják segítségül.

Ukrajnával 1997-ben született megállapodás.³² Ez szintén a nemzetközi rendszerbe – jelen esetben a Szófia illetve a Helsinki Egyezményhez – illeszkedve szabályozza a vízügyi kérdéseket, külön kiemelve hatálya kapcsán a határ által metszett felszín alatti vizeket. Megjelenik benne a károkozás tilalma, a tájékoztatási kötelezettség, még a szennyező fizet elve is (1., 2., 4. cikkek). Jelen tanulmány központi témája kapcsán külön érdekes az a kitétel, miszerint a „Szerződő Felek közös megegyezés nélkül nem bíznak meg a határvizeken megvalósuló vízgazdálkodási tervezési és kivitelezési munkák végrehajtásával harmadik Felet” (7. cikk 4. pont)... A vitarendezés tekintetében ezen egyezmény is a Helsinki Egyezményre utal vissza, ám csak annak választottbírói vitarendezési módozatára.

Szlovéniával 1994-ben írtunk alá vízgazdálkodási megállapodást,³³ ám azt csak 2001-ben hirdettük ki. A fent említettekhez hasonlóan a nemzetközi szerződésrendszerbe (Helsinki, Szófia) illeszkedő, átfogó egyezményről van szó, amely néhol szövegében is megegyezik különösen a horvát-magyar megállapodással.

Romániával 2003-ban került sor ilyen megállapodás megkötésére.³⁴ Ez az egyezmény már a Helsinki és Szófia Egyezményeken kívül az uniós jogra is utal. Nemcsak kifejezetten említi a felszín alatti vizeket, hanem a fogalom-meghatározások között is figyelmet szentel azoknak. Olyan fogalmak is beleépültek, mint az „ökológiai vízigény”, az elérhető legjobb technika vagy a fenntartható használat elve. Amellett, hogy az összes kétoldalú megállapodásunk közül ez foglalkozik legrészletesebben a felszín alatti vizekkel, mégis megállapíthatjuk, hogy igazán kemény kötelezettségeket nem tartalmaz, akkor sem, ha

---

³⁰ A Magyar Köztársaság Kormánya és a Horvát Köztársaság Kormánya között a vízgazdálkodási együttműködés kérdéseiről aláírt egyezmény, Pécs, 1994. július 10. Kihirdette a 127/1996. (VII.25.) Korm. rendelet.

³¹ Ezen úthoz külön elfogadás szükséges, hiszen Horvátország nem rendelkezik állandó elismerési nyilatkozattal a Nemzetközi Bíróság előtt.

³² A Magyar Köztársaság Kormánya és Ukrajna Kormánya között a határvizekkel kapcsolatos vízgazdálkodási kérdésekről aláírt egyezmény, Budapest, 1997. november 11. Kihirdette a 117/1999. (VIII.6.) Korm. rendelet.

³³ A Magyar Köztársaság Kormánya és a Szlovén Köztársaság Kormánya között a vízgazdálkodási kérdések tárgyában aláírt egyezmény, Ljubljana, 1994. október 21. Kihirdette a 41/2001. (III.14.) Korm. rendelet.

³⁴ A Magyar Köztársaság Kormánya és Románia Kormánya között a határvizek védelme és fenntartható hasznosítása céljából folytatandó együttműködésről szóló egyezmény, Budapest, 2003. szeptember 15. Kihirdette a 196/2004. (VI.21.) Korm. rendelet. A korábbi, a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Román Szocialista Köztársaság Kormánya között a határt alkotó és a határ által átmetszett vizekkel kapcsolatos vízügyi kérdések szabályozásáról Bukarestben, 1986. évi június hó 25. napján kötött egyezményt váltotta fel.

legalább a „szennyező fizet” elvét kimondja. A vitarendezés tekintetében a Szófiai Egyezményre utal vissza. Bármilyen előremutatóak is az utóbbi egyezményekben említett passzusok, nem feledkezhetünk el az ezekhez kapcsolódó gyakorlati nehézségekről – például arról, hogy a Szófiai Egyezmény 24. cikke által a vitarendezés igénybevételéhez megkövetelt elfogadó nyilatkozatok nem állnak rendelkezésre, illetve hogy az „együttműködnek”, „törekednek arra, hogy”, stb. kifejezések nem nyújtanak kellő biztosítékot a jövőben jelentkező problémák megoldására; s akkor még nem is szóltunk a fent említett terminológiai problémákról, amelyeket e kétoldalú egyezmények meg sem kísérelnek feloldani.³⁵ Ugyanakkor arra is érdemes felhívni a figyelmet, hogy hiányosságai ellenére a Duna vízgyűjtőjének államai között – globális összehasonlításban – jelentős előrelépésnek tekinthető a felszín alatti vizek védelmére tett bi- illetve multilaterális intézkedések sora. A jelen tanulmány kulcskérdésében pedig érdekeink – legalábbis szomszédjainkkal – akár szorosan össze is kapcsolódhatnak.

4. Az emberiség közös öröksége... vagy mégsem?

E kulcskérdés pedig nem más, mint hogy mi lesz a sorsa a felszín alatti vizek egy része tekintetében felmerült új elméleteknek. Az emberiség közös öröksége elméletének újszerű megjelenése ez, amely – szerencsére – még a kidolgozás fázisában van, így jobban alakítható az elfogadott standardokhoz.

Az emberiség közös öröksége elmélete³⁶ alapvetően a *res communis omnium usus* elvét váltotta fel, alapvetően kedvezőbb pozíciót biztosítva a kisebb gazdasági potenciállal rendelkező államok számára. A *res communis* elv alapján ugyanis e „közös használat” annyit jelentett, hogy például az adott tengerrész ásványkincseit a jobb érdekérvényesítő képességgel rendelkező állam tudja kiaknázni – további gazdasági nyereségre téve szert. Az emberiség közös öröksége elv vagy nem akadályozza meg a kiaknázást, ám a méltányosság elve alapján a kitermelésből nem részesülők számára is kompenzációt biztosít; vagy alapvetően e térségek eredeti állapotban történő megőrzésére ad lehetőséget. Legelfogadottabb megjelenési területei a tengerjog és a világűrjog, ám más térségek kapcsán is felmerült már ez vagy hasonló fogalmak bevezetése.³⁷

---

³⁵ A nehézségek sorában célszerű legalább utalni az Európai Unióra is, amely tagállamaitól elvárja, hogy vitáikat az ő keretei között rendezzék (lojalitás elve), s adott esetben más környezetvédelmi szabályok alkalmazása így háttérbe szorulhat. Lásd például a MOX-üzem ügyének kálváriáját, amelynek kapcsán mindössze Írországot marasztalták el, mert az Európai Bíróságon kívül más nemzetközi fórumokhoz (Állandó Választottbíróóság, Nemzetközi Tengerjogi Bíróság) fordult (Európai Bíróság, C-459/03. sz., Európai Bizottság kontra Írország ügyben 2006. május 30-án hozott ítélet), az eredeti kérdés (az Ír-tenger radioaktív hulladékkal történő szennyezése) azonban elsikkadt; bővebben lásd SZABÓ Marcel: A Mox Plant ügy: út az eurosovinizmus felé? *Európai jog*, 2010/2, 18-28. p.

³⁶ Bővebben lásd TRINDADE, Antônio Augusto Cançado: *International Law for Humankind: Towards a New Jus Gentium*. Leiden, Boston, 2010, Martinus Nijhoff Publishers, 339-340., 344-352. p.; KOVÁCS Péter: *Nemzetközi közjog*. Budapest, 2006, Osiris, 580., 615-618., 622. p.

³⁷ Lásd CSATLÓS Erzsébet: *Az Arktisz nemzetközi jogi helyzete*. PhD értekezés, Szegedi Tudományegyetem, 2011, 246-248. p.

A legújabb terület maga a felszín alatti vizek kérdése. A tanulmány elején már jeleztük a kapcsolódó terminológiai problémákat, ezen elmélet csak kiemeli a kérdés tisztázásának jelentőségét. A legújabb elméletek szerint a felszín alatti vizek egy részét, az ún. „fosszilis”³⁸ vagy nem megújuló vizeket ki kellene vonni az állami szuverenitás alól,³⁹ azaz felborítani a klasszikus államhatárra vonatkozó szabályozást, amelynek értelmében az a Kármán-vonalig illetve a Föld középpontjáig tart, három dimenzióban jelölve ki az államterületet. Ez a (szabálytalan) kúp-alakzat szenvedne csorbát az új elméletek szerint.

Önmagában a kérdés felvetése még nem válthatna ki heves tiltakozást, hiszen az emberi szolidaritás alapján érdemes lehet a probléma megvitatása. Az ellenérzések nyilvánvalóan két tényből származnak: az egyik, hogy ezen elméletek olyan térségekből indultak el, ahol a fosszilis vizeket az utóbbi évtizedekben szinte teljesen kitermelték, ennek gazdasági hasznaival és környezetkárosításával együtt. A másik, hogy ugyanezen elméletgazdák jelentős fosszilis energiával rendelkeznek, ám az eddig kidolgozott elmélet értelmében a fosszilis víz nem keverendő össze a fosszilis energiával: míg előbbi létfontosságú, utóbbi nélkül lehet élni, tehát az utóbbival rendelkező államok nem kötelesek azt megosztani a többiekkel, hanem szedhetik hasznait, hiszen az a klasszikus államhatár-felfogás értelmében őket illeti; az előbbivel rendelkezők azonban nemsokára azt bocsássák a többiek rendelkezésére... Mindenfajta részletes magyarázat nélkül érzékelhető a logikai bukfcenc az elméletben, különösen ha azt is megemlíjtjük, hogy a fosszilis vizeik kiaknázásának objektív végső határán álló államok általában ugyanazok, amelyek a fosszilis energiából a legnagyobb mértékben részesednek, és amelyek ezen elméleteket támogatják – persze nem azonnali, hanem későbbi megvalósítással, amelynek időpontját saját vízkészleteik teljes kimerüléséhez igazítják majd.

Természetesen a víz jogi természete nem a XXI. században merült fel először kérdésként. Különböző kitermelési jogosítványok kapcsán már a múlt század közepe táján is heves jogviták középpontjában állt a kérdés: ásványkincsnek nevezhető-e a víz?⁴⁰ Végleges és egyértelmű válasz ugyan nem született, de inkább az ásványkincsektől elkülönülten kezelik a vizeket. Talán az sem véletlen, hogy bár a Nemzetközi Jogi Bizottság kodifikációs munkájában eredetileg közös projektben szerepelt a fosszilis energia és a felszín alatti vizek kérdése, ám az előbbit hamar leválasztották; mindmáig nem készült e témában tervezet...⁴¹

A fentiekből látható, hogy jelentős politikai támogatottsággal rendelkezik majd ez az elmélet, célszerű tehát a kidolgozásába is belefolylni, mert jelenlegi állapota sem Magyarország, sem az emberiség érdekeit nem szolgálja. Azon is érdemes elgondolkozni, hogy célszerű-e kiemelni ezt a természeti elemet (értsd: fosszilis felszín alatti vizeket) és

---

³⁸ A fosszilis vizek évezredekkel vagy évmilliókkal ezelőtt kerültek a fosszilis víztartó rétegekbe, amikor még jelentős mennyiségű víz került e rétegekbe; ám ez a mai klimatikus viszonyok mellett már nem lehetséges. Alapvetően ez a magyar hidrológiában nem meghonosodott kifejezés a jelenleg utánpótlással nem rendelkező, statikus vízkészleteket jelenti.

³⁹ Az elméletről bővebben lásd MARTIN-NAGLE, Renee: Fossil Aquifers: A Common Heritage of Mankind. *George Washington Journal of Energy and Environmental Law*, 2011/2, 39-60. p.

⁴⁰ SCHLOSSER, J.D.: Mines and Minerals – Mineral Reservations in Deeds – Is Subsurface Water a Mineral? *North Dakota Law Review*, 1961/37, 298-300. p.

⁴¹ Lásd International Law Commission (ILC), Shared natural resources (Law of transboundary aquifers), 2008 kontra Shared natural resources (Oil and Gas), „discontinued”. Forrás (2012.09.02.): <http://www.un.org/law/ilc/>.

ilyen formában a Föld természeti értékei közül. Jelen esetben kifejezetten biztatónak tűnik az, hogy a felszín alatti vizek eloszlása kapcsán – legalábbis elvi szinten – olyan államok is megkérdőjelezik majd ezen elmélet helyességét, mint Oroszország. Ugyanakkor az elmélet támogatói között szerepelnek/szerepelhetnek majd azok, akik már erőteljesen megkezdték fosszilis vizeik kitermelését, különösen az Amerikai Egyesült Államok, Kína, Jordánia, Szaúd-Arábia, Líbia és Algéria.⁴²

5. Befejező gondolatok

Bár első ránézésre megfelelő megoldásnak tűnhet, nem seperhetjük ezt az elméletet egyszerűen a szőnyeg alá; foglalkoznunk kell a kérdéssel. Hiszen a felszín alatti vizek túlzott mértékű használata egyre égetőbb kérdéssé válik: egyes számítások szerint a Föld lakosságának már több mint fele e készletekre szorul ivóvízforrásként.⁴³ A vízről szóló 2009-es UNESCO jelentés értelmében pedig az emberiség által felhasznált víz mintegy ötöde felszín alatti vizekből származik, és ez az arány a jövőben csak rohamosan növekedni fog.⁴⁴ E készletek megcsappanása vagy szennyezése pedig tragikus következményekkel jár. Ám már pusztán a kitermelés is érezteti hatását egyéb környezetvédelmi aspektusokból: az említett UNESCO jelentés szerint a globálisan felhasznált energia 7%-át arra fordítjuk, hogy e vizeket kinyerjük.⁴⁵

Magyar hidrológiai szempontból rendkívül jelentős tehát ezen elméletek nyomán követése, hiszen nemcsak határon átnyúló felszín alatti víztesteinket⁴⁶ kell majd fokozottabban védenünk az esetleges – valljuk be, az elnevezés ellenére nem magasabb erkölcsi érdekeket szolgáló – külső beavatkozások ellen, hanem azokat is, amelyek csak Magyarország területe alatt találhatók. Kincs, ami nincs?... Az állam az új Alaptörvényben deklarálta, hogy minden ilyen veszélyt megelőz⁴⁷ – jelen esetben a pusztá szándékon túl erőteljes szakértői gárdára, valamint erős nemzetközi szövetségesekre is szükség lesz.

---

⁴² Utóbbi három ország termeli ki a legtöbbet. Lásd UN World Water Report 2009, 100. p.; valamint MARTIN-NAGLE 2011, 40. p.

⁴³ Lásd ECKSTEIN, Yoram – ECKSTEIN, Gabriel E.: *Transboundary Aquifers Conceptual Models for Development of International Law. Ground-Water*, 2005/5, 679-690. p., 679. p., idézi MARTIN-NAGLE 2011, 40. p. Ezzel szemben lásd UN World Water Report 2012, 31. p., amely szerint kétmilliárd ember függ a felszín alatti vizektől e tekintetben.

⁴⁴ UN World Water Report 2009, 16. p.

⁴⁵ UN World Water Report 2009, 16. p.

⁴⁶ A Magyarország területén található felszín alatti víztestek fele határon átnyúló. Lásd Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, 2010. április, 47. p.

⁴⁷ „A természeti erőforrások, különösen [...] a vízkészlet, [...] a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.” Új Magyar Alaptörvény, P. cikk. Lásd továbbá FODOR László: A természeti tárgyak helye és szerepe az új alkotmányban. In: DRINÓCZI Tímea – JAKAB András (szerk.): *Alkotmányozás Magyarországon 2010-2011*. Budapest – Pécs, 2012, PPKE JÁK – PTE ÁJK, m.a.